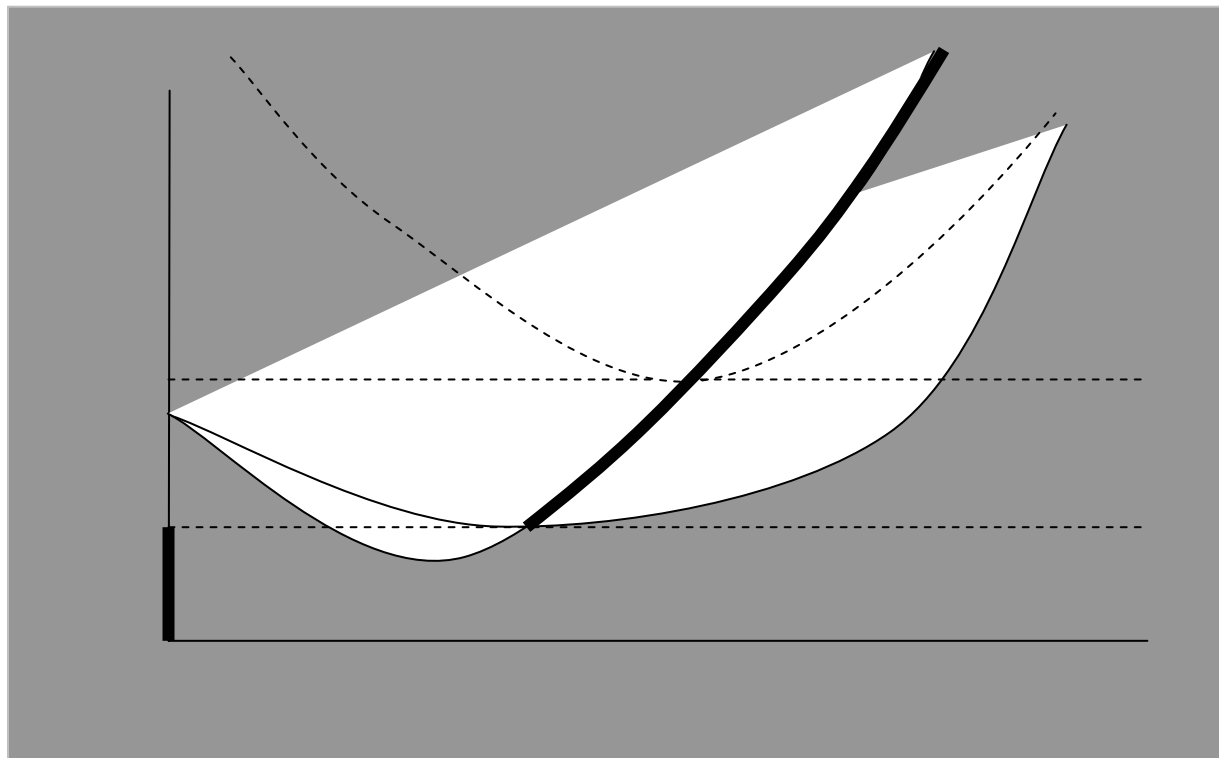
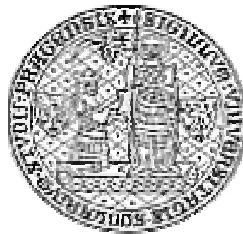

Working paper ***UK FSV - IES***

No. 100

LUDEK URBAN

Koordinace hospodářské politiky zemí EU a její meze

2005

Disclaimer: The IES Working Papers is an online, peer-reviewed journal for work by the faculty and students of the Institute of Economic Studies, Faculty of Social Sciences, Charles University in Prague, Czech Republic. The papers are blind peer reviewed, but they are NOT edited or formatted by the editors. The views expressed in documents served by this site do not reflect the views of the IES or any other Charles University Department. They are the sole property of the respective authors. Additional info at: ies@fsv.cuni.cz

Copyright Notice: Although all documents published by the IES are provided without charge, they are only licensed for personal, academic or educational use. All rights are reserved by the authors.

Citations: All references to documents served by this site must be appropriately cited. Guidelines for the citation of electronic documents can be found on the [APA's website:](http://www.apa.org/journals/webref.html) <http://www.apa.org/journals/webref.html>.

Koordinace hospodářské politiky zemí EU a její meze

(The Coordination of Economic Policies of the EU Countries and its Limits)

LUDĚK URBAN*

Abstract

The coordination of the economic policies of the EU Member countries started in the early 90' s has become a permanent feature of the European integration process. Gradually a rather complicated mechanism has evolved aiming to combine and complement policies pursued at EU level with policies conducted at Member countries level. In the paper the legal framework of the economic policy coordination is presented, main instruments and methods described and assessed. Among the instruments discussed attention is paid to the Main Economic Policy Guidelines, Employment Guidelines, Cardiff process, Cologne process, Lisbon process and the Stability and Growth Pact. All these instruments have something in common : they are based on consensus and include recommendations to the Member states, which, however, cannot be enforced, except for the fiscal policy framework. The Stability and Growth Pact is the only instrument making it legally possible putting sanctions against a non-complying country, non-respecting the rules of the Pact. As yet the Community does not possess any mechanism securing that the Member countries follow the recommended reforms. The main contribution of the economic policy coordination can be found in that it supports the mutual learning process.

JEL Classification: E0, E5, E6

Keywords: monetary policy, fiscal policy, coordination of economic policies

Acknowledgements:

Financial support from the IES (Institutional Research Framework 2005-2010, MSM0021620841) is gratefully acknowledged.

* Charles University Prague-Faculty of Social Sciences, Institute of Economic Studies, Opletalova 26, 110 00 Prague 1, Czech Republic Contact: urban.ludek@quick.cz.

Úvod

Koordinace hospodářské politiky zemí EU se od 90. let stala trvalou součástí evropského integračního procesu. EU postupně vytvořila dosti složitý a také málo přehledný mechanismus, jímž se snaží působit na to, aby politiky prováděné na nadnárodní úrovni (především společná měnová politika) a politiky prováděné na úrovni členských států (především politika fiskální a strukturální) byly vzájemně propojeny a aby se vzájemně doplňovaly.

S cílem zmapovat současný stav koordinace hospodářské politiky EU hodláme charakterizovat právní rámec, v němž se tato činnost odvíjí, popsat hlavní nástroje a metody, jichž se ke koordinaci hospodářské politiky používá. V závěru se pokusíme o shrnutí a zařazení používaných nástrojů a o stručnou charakteristiku jejich účinnosti.

1. Evropská legislativa o koordinaci hospodářské politiky zemí EU

Evropská unie je z ekonomického hlediska vysoce integrované společenství vytvořené především na základě vzájemného obchodu (volného pohybu zboží a služeb), volného pohybu osob a přeshraničního přesunu investic (volného pohybu kapitálu). Výsledkem programu společného (vnitřního trhu) vyhlášeného ještě v Římské smlouvě (1957) jako prioritní úkol evropské integrace je úzké ekonomické propojení a citlivá vzájemná závislost zúčastněných zemí. To se projevuje v tom, že hospodářsko politická opatření prováděná v jedné členské zemi mají dopad (spill-over) na vývoj ekonomických podmínek v jiných členských zemích : na jejich růst, zaměstnanost, vzájemný obchod. Jsou to dopady (externality) jak pozitivní, tak negativní. Členská země s nevyrovnanou platební bilancí zpravidla brzdí vzájemné obchodní styky, negativní efekt může mít jednostranné zvýšení úrokových sazeb a také devalvace domácí měny. Naproti tomu příznivý účinek bude mít vyrovnaný ekonomický růst, nízká inflace a přirozeně také stabilita a předvídatelnost směnných kurzů členských zemí.

Koordinace hospodářské politiky v zemích spojených vnitřním trhem vychází z tohoto *přeshraničního efektu hospodářsko politického rozhodování* v jedné členské zemi na ostatní členské země. „Základním motivem pro koordinaci je vyrovnat se s „*spillover*“ efektem národních politik působících přes hranice země. Dnes může hospodářsko politické opatření, které přijala jedna země, působit na ekonomické podmínky v jiné zemi v mnohem větší míře než v minulosti“, napsal k tomu bývalý člen Evropské komise odpovědný za finanční a hospodářské otázky Pedro Solbes. Koordinace hospodářské politiky usiluje proto o snížení nebo eliminaci negativních dopadů a o podporu a posílení pozitivních efektů a snaží se je zohlednit v hospodářsko politické praxi. Tím se působí na lepší fungování vnitřního trhu a zvýšení jeho přínosů.²

Potřebu sbližovat hospodářskou politiku členských zemí si v polovině 50.let uvědomovali již tvůrci Římské smlouvy. Po výčtu cílů, k nimž má přispět evropská integrace (harmonický vývoj hospodářské činnosti, nepřetržitý a vyrovnaný hospodářský růst, větší stabilita, urychlené zvyšování životní úrovně a těsnější vztahy mezi členskými státy) se v této zakladatelské smlouvě uvádí, že nástrojem k tomu má být *zřízení společného trhu a postupné sbližování hospodářské politiky členských států* (čl. 2). Konkrétně se k tomu uvádí toto :

² „Better coordinated policies to deal with these „spillovers“ would contribute to a better allocation of resources and higher potencial growth. The greater the actual or likely spillovers, the more need there is for effective policy coordination, and the spillovers are likely to increase as economic integration deepens“, říká citovaný autor. Viz 25, p.1

- Členské státy koordinují v úzké spolupráci s orgány Společenství hospodářskou politiku v rozsahu nutném k dosažení cílů této smlouvy (čl. 6),
- Členské státy považují hospodářskou politiku za „otázku společného zájmu“ (čl. 103),
- Každý členský sleduje hospodářskou politiku nutnou k zajištění své celkové platební bilance a k udržení důvěry ve svou měnu, přičemž pečuje o zajištění vysokého stupně zaměstnanosti a stability cenové hladiny (čl.104).

Římská smlouva však z několika důvodů dosti ohraničovala sféru, v níž se měla postupně sbližovat hospodářská politika členských států. Čteme v ní, že koordinace se má uskutečňovat pouze „v rozsahu nutném k dosažení cílů této smlouvy“, což znamená pouze k vytvoření společného (vnitřního) trhu. Navíc i dosažení tohoto cíle bylo doprovázeno mnoha „zadními vrátky“, co je patrné například v člancích o volném pohybu kapitálu. Členské státy, které by se při uvolňování pohybu kapitálu přes hranice dostaly do potíží, mohly sáhnout k „ochranným opatřením“, o kterých mohly dokonce rozhodnout samy.

Není proto divu, že Římské smlouva neudělovala orgánům Společenství *žádné pravomoci* v oblasti koordinace hospodářských politik. Zakladatelům evropské integrace bylo přirozeně známo, že zintenzivnění vzájemného obchodu si bude vyžadovat stabilitu směnných kurzů (proto odkaz na potřebu vyrovnané platební bilance a udržení důvěry ve vlastní měnu). Případné negativní dopady hospodářské politiky prováděné jinou členskou zemí byly však ošetřeny a minimalizovány existencí mezinárodního měnového systému (bretton-woodský systém, 1944), jehož všechny členské země byly členem. Tento systém se opírající se o fixní, upravitelné směnné kurzy, byl vázán na dolar a měnové uspořádání bylo považováno za stabilní a pozitivně ovlivňovalo vzájemný obchod. Nebyla pocítována potřeba vzdát se suverenity v měnových otázkách a zavádět koordinaci hospodářských politik v této sféře.

Prostor pro koordinaci hospodářské politiky byl proto úzký a činnost s tím spojená byla tehdy orientována jiným směrem : na spolupráci při odstraňování překážek společného trhu (fyzických, technických a daňových). Šlo hlavně o vzájemné uznávání předpisů a jejich harmonizaci tam, kde to nebylo schůdné. Spolupráce a sbližování hospodářské politiky však v 70.letech neprobíhala ve zvlášť příznivých podmínkách hlavně kvůli odlišným způsobům, jimiž členské země reagovaly na vnější šoky, hlavně ropnou krizi ³.

Zcela nové prostředí pro nezbytnost koordinované hospodářské politiky a pro korekci dosavadních přístupů vznikly s přijetím Maastrichtské smlouvy (1993) a později také s přijetím Amsterodamské smlouvy (1999). V obou smlouvách byly jednak zakotveny nové cíle evropské integrace, jednak explicitně a dosti podrobně zakotveny přístupy a nástroje této koordinace.

Posun Maastrichtské smlouvy spočívá v tom, že úkolem Společenství se stává *vedle* vytvoření společného trhu také *vytvoření hospodářské a měnové unie*, jež se oba stávají nástroji k dosažení jeho cílů. Vytvoření hospodářské a měnové unie zahrnuje neodvolatelné stanovení směnných kurzů, provádění jednotné měnové a devizové politiky, jejichž prvořadým cílem je udržet cenovou stabilitu. Ve smlouvě byl sformulován obecný rámec koordinace hospodářské politiky členských zemí, který jde mnohem dále než Římská smlouva a který předpokládá toto :

³ Viz : 12, p. 11

1. Členské země budou provádět hospodářskou politiku, která je založena na úzké koordinaci jejich hospodářských politik na vnitřním trhu a na vymezení společných cílů. Budou se přitom řídit zásadami otevřeného tržního hospodářství s volnou soutěží (čl. 3a),
2. Činnosti s tím spojené vyžadují dodržování těchto vůdčích zásad : stabilní ceny, zdravé veřejné finance a měnové podmínky a dlouhodobě udržitelnou platební bilanci (čl. 3a),
3. Členské státy budou považovat své hospodářské politiky na věc společného zájmu a budou je koordinovat v rámci Rady (čl. 103).

Obrat k intenzivnější koordinaci hospodářské politiky byl vyvolán *novou situací*, která vznikla v zemích, které se na přechod k měnové unii připravovaly nebo které už společnou měnu přijaly. Země zúčastněné v hospodářské a měnové unie jsou mnohem hlouběji propojeny v měnové a finanční sféře.⁴ Zvláštnost tohoto propojení je však v tom, že zatímco jsou v této unii zúčastněné země propojeny *jednotnou* měnovou politikou prováděnou centralizovaně nezávislou Evropskou centrální bankou, u rozpočtové a strukturální politiky je situace jiná, protože ji provádějí *decentralizovaně* členské státy. „Eurozóna představuje měnovou unii, v níž měnová zóna není totožná se zónou rozpočtové suverenity. Koordinace hospodářské politiky je potřebná k tomu, aby byla propojena jedna měnová politika prováděná nezávislou centrální bankou s fiskální a strukturální politikou, za něž nese odpovědnost každý členský stát“⁵. Ty mají pod kontrolou objem rozpočtových výdajů a příjmů, a často se snaží daňovou politikou ovlivňovat celkovou poptávku a velikost produktu. Jistá rozpočtová disciplína členských států je nezbytná, pokud má být zajištěna a udržena důvěryhodnost Evropské centrální banky a vyloučena možnost, aby členské vlády získávaly úvěry u ECB nebo u svých národních bank (viz AS, čl. 101). Měnová politika ECB může být prováděna efektivněji ve stabilním fiskálním prostředí, kde existuje konsistence měnové a fiskální politiky. Proto je žádoucí zasadit fiskální politiku do dlouhodobějšího rámce⁶.

Po přijetí Maastrichtské smlouvy se koordinace hospodářské politiky začala provádět prostřednictvím těchto tří mechanismů (čl. 103, 104c) :

1. Vytyčováním a přijetím Hlavních směrů hospodářské politiky (Broad Economic Policy Guidelines). Jsou obsaženy ve zprávě každoročně připravované Komisí a přijímané Radou. Zpráva analyzuje celkovou makroekonomickou situaci Společenství, stav veřejných financí, postup strukturálních reforem (na trhu zboží, práce a kapitálu), vývoj zaměstnanosti a podmínky růstu a dává doporučení členským státům.

⁴ „The need for stronger coordination is particularly cogent for the euro area where an additional channel for spillovers has opened up. A national policy action that has impact upon the average euro area inflation rate, for example, will in turn influence the European Central Bank's decisions on interest rates. In this way, national policies can affect all other members of the Economic and Monetary Union. Strengthened coordination is needed to take account of these effects of national policies within the euro area“, 21, p.1-2

⁵ Viz : 14, p. 327

⁶ Viz : 14, p. 330-332

2. Pro zajištění koordinace hospodářských politik provádí Rada mnohostranný dohled (multilateral surveillance) nad ekonomickým vývojem v každé členské zemi a ve Společenství jako celku. Na základě zpráv členských států předkládaných Komisi sleduje Rada ekonomický vývoj v každé členské zemi, zejména jeho soulad s doporučeními obsaženými v Hlavních směrech hospodářské politiky. Za tím účelem členské státy sestavují střednědobé stabilizační programy, jež jsou každým rokem aktualizovány.
3. Velice přísně je sledována fiskální politika : vývoj rozpočtové situace a stav veřejného zadlužení v členských státech, a to na základě požadavku, že se členské státy mají vyvarovat nadměrného schodku veřejných financí (excessive deficit procedure). Země, která překročí stanovené limity stanovené ve zvláštním Protokolu přiloženém k smlouvě, je adresováno doporučení, aby během určité lhůty nadměrný schodek odstranila. V případě, že neprovede potřebnou úpravu, lze vůči ní použít sankcí. Je to jediný případ koordinace hospodářských politik, který je spojen nejen s doporučením, ale také s postihem. Procedura byla zpřesněna po přijetí Paktu stability a růstu přijatého Evropskou radou v roce 1996.

Popsané postupy koordinace hospodářské politiky naznačují, že měnová unie může být udržena a může úspěšně fungovat jenom tehdy, když je vlastní *měnová unie* doplněna *hospodářskou unií*. Jejím prostřednictvím je společná měnová politika doplňována koordinovanými postupy především v oblasti fiskální a strukturální politiky.⁷

Amsterdamská smlouva (1999) rozšířila záběr koordinace hospodářské politiky o další oblasti. Ve výčtu cílů, které nově zakotvila, nacházíme především trvale udržitelný a neinflační růst, vysokou úroveň zaměstnanosti, vysoký stupeň konkurenceschopnosti a konvergence ekonomické výkonnosti, jež mají podporovat zvyšování životní úrovně a kvality života, hospodářskou a sociální soudržnost a solidaritu mezi členskými státy (čl. 2). V souladu s tím byla rozšířena agenda Hlavních směrů hospodářské politiky a byla doplněna agenda mnohostranného dohledu. Nejvýznamnější přínos pro koordinaci hospodářské politiky zemí je však v tom, že bylo rozhodnuto přistoupit ke *koordinaci politiky zaměstnanosti* podporou spolupráce a výměny zkušeností členských zemí v této oblasti. Za tím účelem bylo rozhodnuto každým rokem přijímat orientační směry politiky zaměstnanosti, které by s přihlédnutím k domácím podmínkám měly členské státy brát v úvahu při formulaci své politiky zaměstnanosti.

2. Hlavní nástroje koordinované hospodářské politiky EU

Potom, co obecný rámec pro koordinaci hospodářské politiky členských zemí byl vymezen a začleněn do Maastrichtské smlouvy, se obsah a formy této koordinace postupně naplňovaly a rozrůstaly : stalo se tak v roce 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2003 a 2005. V současné době zahrnuje koordinace hospodářské politiky tyto oblasti a používá těchto nástrojů⁸ :

⁷ „Policy coordination is needed to combine one monetary policy, pursued by an independent central bank, with fiscal and structural policies, for which each Member State remains responsible“, konstatuje se v přehledu připraveném pro potřeby Evropského parlamentu. Viz : 14, p. 327

⁸ Přehled hlavních aktérů koordinace hospodářské politiky EU je podán v Příloze

1. Hlavní směry hospodářské politiky (*Broad Economic Policy Guidelines*) jsou základním a v současné době velmi rozsáhlým dokumentem, který slouží ke koordinaci různých oblastí hospodářské politiky, především makroekonomické a strukturální. Jeho místo v koordinaci hospodářské politiky zemí EU a způsob jeho přípravy je zakotven v článku 99 (Amsterodamská smlouva). Poprvé byl předložen v roce 1994. Je zpracován Komisí, jeho návrh je upraven Radou ministrů (ECOFIN), v červnu každého roku schvalován Evropskou radou o v témže měsíci je jeho definitivní verze formálně přijata Radou ministrů. Podle Smlouvy se předpokládá, že bude přijímán kvalifikovanou většinou, avšak v praxi je schvalován na základě konsenzu, bez formálního hlasování. Až do roku 2002 byl přijímán na každý rok, od roku 2003 na tříleté období.

Skládá se ze dvou částí : 1. z celkového hodnocení hospodářsko politické situace EU jako celku a 2. z navrhovaných doporučení, k nimž by měly jednotlivé členské země ve své hospodářské politice přihlídnout (od roku 1999).

Doporučení nejsou právně vynutitelná, avšak instituce EU i členské země vykonávají „morální nátlak“ na ty země, jimž jsou doporučení adresována. To činí tento dokument politicky zavazující.⁹ Pro zvýšení jeho váhy může být doporučení členské zemi, která na ně nereaguje, zveřejněno. Poprvé se to stalo v roce 2001 a šlo o doporučení adresované Irsku. Efekt Hlavních směrů byl zvýšen také tím, že od roku 2000 Komise každoročně zveřejňuje *Implementation Report*, který obsahuje informace o tom, jak členské země reagovaly na doporučení. Tato zpráva je pak základem pro další vydání Hlavních směrů. Odchytky národní hospodářské politiky od doporučení Hlavních směrů nejsou nijak postihovány sankcemi.

Na Hlavní směry, které jsou výchozím dokumentem ke koordinaci hospodářské politiky zemí EU, věcně i časově navazují další nástroje. Některé z nich dostaly název „procesy“ : usilují o koordinaci v užší hospodářsko politické oblasti a doporučení Hlavních směrů jsou pro ně základním vodítkem. Úzká vazba existuje také mezi Hlavními směry a požadavky Paktu stability a růstu (1996).

2. Hlavní směry politiky zaměstnanosti (*Employment Guidelines*) byly iniciovány Amsterodamskou smlouvou (1997), která doplnila dosavadní hlavní nástroj o koordinovanou strategii zaměstnanosti a zakotvila zásadu, že Rada bude každým rokem formulovat „orientační směry, které členské státy berou v úvahu při své politice zaměstnanosti“ (čl. 128 AS). Poprvé formulovala tyto orientační směry Evropská rada zasedající v Lucemburku v červnu 1997, v dalším každoročně, od roku 2003 na tříleté období. Od té doby dostala tato forma koordinace hospodářské politiky název „*lucemburský proces*“. Čtyři pilíře politiky zaměstnanosti (zaměstnatelnost, podpora podnikání, adaptabilita a rovné příležitosti pro muže a ženy) byly přijaty jako hlavní orientační směry a mají být vodítkem pro reformy na trhu práce, pro snížení míry nezaměstnanosti, zvýšení kvality pracovních sil, pro vyšší využití pracovního potenciálu a tím i pro vyšší ekonomickou výkonnost¹⁰.

⁹ „The Broad Economic Policy Guidelines (BEPG) are not legally enforceable, but peer pressure exercised by other Member State is expected to make the recommendations politically binding. To step up the pressure, the Council can issue a recommendation to non-compliant Member States and make it public“. Viz 14, p. 328

¹⁰ „The underlying idea is therefore that regular monitoring of labour market policies and sharing of best practice should be helpful in promoting labour market reforms“. 20, p. 132

Hlavní směry zaměstnanosti slouží jako základ pro sestavování *Národních akčních plánů zaměstnanosti*, jež členské státy jsou povinny předkládat Komisi a jež jsou hodnoceny Komisí a Radou. Vzhledem k rozdílům na trhu práce jednotlivých členských zemí zůstávají však praktické kroky politiky zaměstnanosti zcela v jejich kompetenci. Evropská komise sestavuje každoročně *Joint Employment Report*, v němž jsou shrnuty výsledky politiky zaměstnanosti minulého období.

Vytyčení hlavních a velmi obecných směrů, pravidelné podávání zpráv, výměna zkušeností a využití zkušeností nejúspěšnějších zemí společně s doporučeními jsou hlavními nástroji koordinace v této oblasti. Tyto postupy, byť žádnou členskou zemi nezavazují a nejsou spojeny se sankcemi, jsou přínosem strategie. Určitý vliv mají také doporučení členské zemi, které však nelze vymáhat. Taková doporučení byla poprvé obsažena v dokumentu vydaném v roce 2000, jež byla adresována všem členským zemím. Je dosti rozšířený názor, že možnosti koordinace politiky zaměstnanosti jsou poměrně omezené¹¹.

Komise i Rada pečují o to, aby doporučení Hlavních směrů politiky zaměstnanosti byla v souladu s Hlavními směry hospodářské politiky. Počínaje rokem 2000 byly pilíře Hlavních směrů politiky zaměstnanosti začleněny do lisabonské strategie a byly také dále doplněny. Evropská rada v Lisabonu (2000) formulovala požadavek, aby míra zaměstnanosti dosáhla v roce 2010 70 % a byly stanoveny orientační cíle pro zaměstnanost žen a starších osob (55-60 let).

3. Podněcovat strukturální reformy je záměrem dalšího koordinačního nástroje, který byl zahájen v roce 1998 po zasedání Evropské rady v Cardiffu (odtud název *cardiffský proces*). Obecné cíle strukturálních reforem můžeme definovat jako úsilí o vyšší efektivnost trhů zboží, práce a kapitálu odstraněním nejrůznějších překážek, které tomu brání a které mohou brzdit ekonomický růst a snižovat ekonomickou výkonnost. Výsledkem by se měl dostavit v příznivém dopadu na životní úroveň a kvalitu života.

Cardiffský proces usiluje o lepší fungování trhů zboží, služeb a kapitálu (nikoli práce, což je náplní lucemburského procesu) prováděním strukturálních reforem a doplňuje tak program vnitřního trhu. Za tím účelem se provádí dobrovolná koordinace těchto procesů, jež sestává z monitorování, shrnování výsledků členských zemí a výměny informací o úspěšné praxi. Žádné „hlavní směry strukturálních reforem“ nejsou schvalovány. Členské země mají za povinnost podávat každoročně zprávu o tom, jak funguje jejich trh zboží a kapitálu, jaké reformy byly provedeny a jaké se chystají¹². Komise na tomto základě sestavuje zprávu o situaci na trzích zboží a kapitálu zemí EU (*Cardiff Report*), sestavenou podle problémových oblastí, nikoli podle zemí (např. rozsah státních podpor, praxe veřejných zakázek, postup zavádění směrnic do národní legislativy, překážky na trhu finančních služeb aj.). Tato zpráva je pak jedním z podkladů, o něž se opírá hodnocení obsažené v hlavních směrech hospodářské politiky.

¹¹ „Policy coordination in employment matters is a relatively weak process. It is based on regular reporting, peer review and general guidelines to Member States. Country-specific recommendations can be given, but they are not legally binding“. 14, p. 329

¹² „The Cardiff process in itself does not set policy guidelines. Instead, it advances economic reform through monitoring, analysis and bringing peer pressure to bear – by using both information emerging from the ongoing work on carefully selected structural indicators and the policy benchmarks set out in the BEPGs“. 12, p. 37

Hlavní přínos této formy koordinace je sdílení zkušeností a morální nátlak na ty členské země, které se strukturálními reformami otálejí.

3. Makroekonomický dialog je dalším nástrojem koordinace hospodářské politiky zavedeným po zasedání Evropské rady v Kolíně nad Rýnem (červen 1999), odtud název „*kolínský proces*“. Liší se od předchozích forem koordinace : probíhá jako fórum hlavních aktérů makroekonomické politiky na úrovni EU, které se schází dvakrát do roka k neformální výměně názorů. Od tohoto dialogu se očekává, že bude dosaženo konsensu v hodnocení celkové ekonomické situace EU, v hodnocení interakce mzdového vývoje, měnové a fiskální politiky, při respektování nezávislosti ECB, autonomie sociálních partnerů při kolektivních jednáních, mezi daných Paktem stability a růstu a při respektování zásady subsidiarity¹³. Vychází se z toho, že existuje vztah mezi mzdovou inflací a mírou inflace v zemích eurozóny a že je proto žádoucí formulovat mzdové požadavky, které neohrozí makroekonomickou stabilitu. Jednání, jež má přispět k lepší informovanosti zúčastněných aktérů, se zúčastňují zástupci Rady ministrů, Komise, Evropské centrální banky a zástupci sociálních partnerů. Dialog slouží k tomu, aby jeho účastníci získali informace o celkové ekonomické situaci EU, o prováděných politikách a chystaných opatřeních, o vývoji cen, nákladů a produktivity a aby našli společný jazyk při hledání vyváženého *policy-mixu* nezbytného pro neinflační vývoj. Jednání je neveřejné a neklade si za úkol zveřejňovat jakékoli závěry nebo doporučení.
4. Novým nástrojem pro urychlení strukturálních reforem se stala *lisabonská strategie* přijatá na jaře 2000 na desetiletí do roku 2010¹⁴. Koordinace makroekonomických politik byla vtažena do této strategie : naděje na její úspěch, konstatovalo se v závěrech lisabonského summitu, závisí na tom, „bude-li hospodářská politika členských zemí udržovat potřebnou makroekonomickou stabilitu a bude-li tato politika koordinována“. Záměrem nové strategie bylo zvýšit neuspokojivou ekonomickou výkonnost a konkurenceschopnost EU, ovšem při respektování zavedených sociálních a ekologických standardů. Jako měřítko nového strategického cíle byla zvolena výkonnost a konkurenceschopnost hlavních obchodních rivalů, USA a Japonska. Záměrem nové strategie je, aby se urychlením procesu strukturálních reforem a investicemi do znalostí a do lidí zvyšovala produktivita práce a zvýšil růst potenciálního HDP, nikoli však za cenu ohrožení sociální soudržnosti a zhoršením ekologických standardů. Výsledkem by měla být vysoká úroveň zaměstnanosti a udržitelný ekonomický růst, který by se pohyboval kolem 3 % ročně. Jak uvádějí někteří autoři, konečným cílem lisabonské strategie je modernizovat evropskou

¹³ „The rationale of the Cologne process is to provide a framework for regular, informal exchanges of views among the key macroeconomic actors at the EU level. In this way, it is hoped to promote a mutually supportive interaction between wage developments, monetary policy and fiscal policy, while respecting the independence of the ECB, the autonomy of the social partners in wage bargaining, the constraints of the SGP, and observing the principle of subsidiarity“. 20, p. 136

¹⁴ „In the Lisbon summit of 2000 the Member States committed themselves to speeding up the structural reform process, in order to make the European union the most dynamic economy in the world by 2010. Numeric goals were set to be reached by that year in areas such as employment and research and development“. 14, p. 329

ekonomiku odstraněním slabých míst v její struktuře, jež brzdí její vývoj, zejména od 2. poloviny 90. let.

Lisabonská strategie se orientuje nikoli na dosažení krátkodobých cílů, ani nepoužívá tradičních postupů makroekonomické stabilizace, k čemuž se používá nástrojů monetární nebo fiskální politiky. Naopak, usiluje o „radikální transformaci evropské ekonomiky“ (formulace lisabonského summitu), aby byla opřena o znalosti (vytvořením prostředí příznivého pro rozvoj výzkumu a vývoje, inovací a vzdělání), aby byl vytvořen příznivější rámec pro nové druhy ekonomických aktivit (např. elektronický obchod), aby nebyl brzděn pokrok v liberalizaci a propojení dalších sektorů (zemní plyn, elektřina, doprava, poštovní služby). A také aby bylo vytvořeno prostředí, které usnadní podnikání, což předpokládá snížení byrokratických bariér a dokončení vnitřního trhu ve zbývajících sektorech (např. ve finančních službách).

Přestože lisabonská strategie představuje dosti komplexní a dlouhodobý program ekonomické, sociální a ekologické obnovy Evropy, nepovažoval summit na jaře 2000 za nutné zavádět k tomu účelu žádné nové nástroje, zahajovat nové procesy nebo zřizovat nějakou novou instituci. Naopak, bylo oznámeno, že realizace lisabonské strategie se má opírat o využití nástrojů a procesů, které byly uvedeny do života již dříve a a s nimiž už jsou zkušenosti¹⁵. Rozdíl je v tom, že tyto nástroje a procesy budou nyní zapojeny do lisabonské strategie a mají být lépe koordinovány. Jde především o Hlavní směry hospodářské politiky používané od začátku 90. let jako stěžejní nástroj pro koordinaci hospodářských politik prováděných členskými zeměmi. S vyhlášením nové strategie se tento dokument má zaměřit na střednědobé a dlouhodobé období a zvláště pak na strukturální reformy, jejichž cílem je podpořit ekonomický růst, zaměstnanost, sociální soudržnost a přechod ke znalostní ekonomice. Podobně jsou do lisabonské strategie zapojeny orientační směry politiky zaměstnanosti. To se vztahuje i na zmíněné „procesy“, které dostaly název podle místa, v němž je Evropská rada schválila: lucemburský, cardiffský a kolínský proces. Tyto procesy dále pokračují, s tím rozdílem, že jejich agenda je úzce propojena s lisabonskou strategií.

Jak už jsme uvedli, zahájení lisabonské strategie nebylo spojeno se zřízením jakéhokoliv nového koordinačního orgánu. Existující instituce dostaly však v realizaci nové strategie novou úlohu. Nejvíce to platí o Evropské radě, která se stala řídicím, kontrolním, koordinujícím a hodnotícím orgánem, který se na svých pravidelných jarních zasedáních věnuje stavu, v němž se strategie nachází, jejím výsledkům, slabým místům a dalším vyhlídkám. Novou náplň práce dostala také Komise, která dostala za úkol ke každému jarnímu zasedání Evropské rady předložit souhrnnou zprávu o dosaženém pokroku za uplynulý rok. Komise byla také pověřena tím, aby připravila soustavu ukazatelů, pomocí kterých by bylo možno sledovat a hodnotit situaci a postup v otázkách ekonomické výkonnosti, produktivity, zaměstnanosti, úrovně vzdělání, výzkumu a vývoje, inovací, ekonomické reformy a sociální soudržnosti a kvality životního prostředí. Důležité místo mají také Rady, zabývající se úkoly,

¹⁵ „The Lisbon European Council concluded that no new co-ordination processes were needed. The BEPGs, and the Luxembourg, Cardiff and Collogne processes offered the necessary instruments. However, the processes should be simplified and better co-ordinated. In view of this, the BEPGs procedure has been modified to allow other Council formations to contribute to the work of the ECOFIN Council. Moreover, the BEPGs focus increasingly on structural policies promoting the growth potencial, employment and social cohesion while the Cardiff and Luxembourg processes deal with their respective subject matters in greater detail“. 12, p. 9

kteří tvoří součást nové strategie. Jde na prvním místě o Radu pro hospodářské a finanční otázky (ECOFIN), Radu pro zaměstnanost a sociální otázky, Radu pro životní prostředí, Radu pro školství, Radu pro dopravu a telekomunikace a v roce 2002 nově zřízenou Radu pro konkurenceschopnost. Náplní jejich práce tvoří nyní z velké části problémy, jež vyplývají z realizace nové strategie.

2.1 Otevřená metoda koordinace

Skutečnou inovací, kterou Evropská rada začala uplatňovat v celkovém řízení a vyhodnocování postupu při realizaci lisabonské strategie je nová tzv. otevřená metoda koordinace (*Open Method of Coordination, OMC*). Byla použita sice již dříve při provádění koordinované politiky zaměstnanosti (1997), avšak v lisabonské strategii dostala ústřední postavení. Místo časově náročného komunitárního přístupu, jenž spočívá v projednávání, přijímání a zavádění nové legislativy, se koordinace provádí jinak : shrnují se, hodnotí a šíří nejlepší zkušenosti, jak ze zemí EU, tak z nečlenských zemí. Tyto zkušenosti mají být podnětem k tomu, aby členské státy s ohledem na domácí podmínky vypracovaly svůj vlastní postup v určité oblasti.

Otevřená metoda koordinace má několik součástí ¹⁶ :

1. Vytyčují se *obecné směry* (guidelines) postupu v určité oblasti adresované všem členským státům (např. v otázkách zaměstnanosti, inovací atd.) jež jsou doplněny návrhem časového harmonogramu v krátkém, středním i delším časovém horizontu,
2. Kde je to vhodné, stanovují se *kvantitativní a kvalitativní ukazatele* (benchmarks), které jsou odvozeny z toho nejlepšího, čeho bylo ve světě (v zemích EU i v nečlenských zemích) dosaženo. Tím se šíří nejlepší zkušenosti a výsledky, jež jsou vodítkem a inspirací členských zemí a jejich regionů při formulaci jejich postupu,
3. Na základě obecných směrů si členské země formulují *specifické cíle* a přijímají konkrétní rozhodnutí na úrovni členských států a regionů, čímž je převádějí do národních a regionálních politik,
4. Pravidelně se provádí, nejčastěji prostřednictvím tematických přehledů o situaci v různých zemích (tzv. *scoreboards*), *monitorování a vyhodnocování*, jež jsou chápány jako *proces vzájemného učení*.

Všechny tyto postupy jsou uplatňovány tak, že je plně respektována zásada *subsidiarity*. Metoda otevřené koordinace je velmi pružná, nepůsobí na členské státy prostřednictvím nově přijímané legislativy, ale vytyčuje pouze obecné směry : *co* je žádoucí v určité oblasti hospodářské politiky ve společném zájmu dělat, nikoli však, *jak* se to má dělat. Záleží však zcela na členském státě, připravenosti jeho vlády a její politické vůli, zda využije tuto metodu a vyvodí z ní závěry pro svou hospodářskou politiku. Metoda má několik předností : do procesu řízení, monitorování a hodnocení jsou zapojeny jak orgány Unie, tak orgány členských států, orgány na regionální a místní úrovni, sociální partneři i subjekty občanské společnosti, mezi nimiž mohou vznikat různé formy partnerství. Specifickým znakem této metody je také to, že doporučené směry nejsou pro žádnou členskou zemi právně závazné a nemohou být proto, na rozdíl od legislativy EU přijaté Evropským parlamentem a Radou ministrů,

¹⁶ Viz např. : 20, p. 121, 18, p. 14-15

vynucovány Evropským soudním dvorem. Metoda otevřené koordinace není spojena s žádnými hospodářsko politickými doporučeními, jako je tomu u Hlavních směrů hospodářské politiky a nedisponuje žádnými nástroji, které by členskou zemi přiměly k tomu, aby postupovala podle obecných směrů¹⁷. Žádná členská země nemůže blokovat postup jiné členské země v určité oblasti koordinované politiky, ale na druhé straně nemůže být penalizována za to, že „nespolupracuje“. Ochota určité členské země postupovat disciplinovaně podle navrženého harmonogramu závisí plně na politické vůli této země a na vnitřních politických, hospodářských a sociálních podmínkách, které ovlivňují rozhodnutí přijmout a prosadit navrhované doporučení. V tom je zároveň největší slabina této metody při koordinaci hospodářských politik. Její neuspokojivé výsledky byly kritizovány mnoha autory, naposledy například ve známé Wim Kokově zprávě o výsledcích lisabonské strategie za prvních pět let (viz dále).

3. Pakt stability a růstu jako nástroj koordinované makroekonomické politiky EU

Jedním z hlavních nástrojů koordinace makroekonomické politiky EU se stal *Pakt stability a růstu* přijatý v roce 1996, s platností od roku 1997. Stanovil závazná pravidla rozpočtové politiky vymezující limity rozpočtových deficitů a veřejného zadlužení vlád těch členských zemí, které přijaly euro. Hlavním argumentem, o který se zavedení těchto pravidel opíralo, byla obava, že členské státy zbavené po přijetí společné měny možnosti používat nástrojů měnové politiky (např. změny úrokových sazeb aj.), by v období hospodářských potíží mohly tento nedostatek kompenzovat v nepřiměřené míře používáním nástrojů fiskální politiky a porušovat tím zásady zdravé fiskální politiky. Vzniklo by riziko, že bude v měnové unii růst tlak na růst cenové hladiny, že bude stoupat dlouhodobá úroková míra a že se bude snižovat vnější hodnota společné měny. Vycházelo se přirozeně z toho, že v měnové unii bude rozhodování o rozpočtové politice nadále soustředěno v rukou členských států. Bylo také jasné, že i po zavedení fiskálních pravidel musí rozpočtová politika umožnit, aby členské státy mohly reagovat na cyklická kolísání zavedením automatických stabilizátorů¹⁸.

Bez ohledu na možná rizika, nestanovila Maastrichtská smlouva pravidla rozpočtové politiky zavazující členské země *po vstupu* do měnové unie. Zavazovala je pouze k tomu, že v druhé etapě přechodu k měnové unii mají udržovat a respektovat

¹⁷ V odborné literatuře je tato metoda koordinace často charakterizována jako případ tzv. „soft law“ na rozdíl od „hard law“, kterou je evropská legislativa prosazovaná prostřednictvím závazných právních předpisů (nařízení a směrnic). „Měkká“ koordinace se provádí prostřednictvím „peer pressure“, morálním nátlakem evropských institucí a ostatních členských států. Na rozdíl od „hard law“ není „soft law“ vymahatelné. Podrobněji viz : 4

¹⁸ „The purpose of coordinating budgetary policies is to ensure a sufficient degree of coherence between the Member States' fiscal policies, given the common monetary policy conducted by the ECB. The coordination of the budgetary policies consists of multilateral surveillance, and the Excessive Deficit Procedure, the rules of which are set out in detail in the Stability and Growth Pact“. 14, p.328.

„Keeping public finances in balance in normal times will give the Member States room for manoeuvre permitting them to use discretionary fiscal policy in reacting to asymmetric economic shocks, i.e. those hitting the Member States concerned but not the whole Euro area“. 14, p. 330

určité limity rozpočtového deficitu (3 % HDP) a veřejného zadlužení (60 % HDP). Nebylo však jednoznačně ustanoveno, jak mají být tato pravidla prosazována a kontrolována v třetí etapě, po zavedení společné měny (po 1.1.1999). Byla to zejména německá strana (s tradicí stabilní měny), která upozorňovala na to, že některé členské státy mohou pokračovat v málo disciplinované rozpočtové politice, což bude ohrožovat stabilitu společné měny a důvěru v ní.

Na zasedání Evropské rady v Dublinu (prosinec 1996) bylo dosaženo dohody o potřebě zvláštního Paktu stability a růstu, kterým byly stanoveny zásady koordinace společné měnové a decentralizované fiskální politiky. Formálně byl přijat Evropskou radou v Amsterdamu (červen 1997). Jeho původní zásady byly podrobeny revizi na jaře 2005.

Hlavní zásady původního Paktu stability a růstu byly formulovány takto ¹⁹ :

1. *Fiskální kritéria.* Pakt především prodloužil a zároveň zpřísnil platnost fiskálních kritérií, které členské země měly dosáhnout v druhé etapě přechodu k měnové unii, také na období *po přijetí* společné měny. Deficit veřejných financí nemá překročit 3% HDP. Doporučovaný limit může být překročen, pokud je deficit pouze „dočasný“ nebo „výjimečný“ a pokud poměr se soustavně snižuje směrem k doporučené hodnotě.

Doporučovaná hodnota veřejného zadlužení nemá přesáhnout 60 % HDP, kromě případů, kdy překročení se snižuje a blíží se „uspokojivým tempem“ k doporučené hodnotě. Doporučované hodnoty jsou specifikovány ve zvláštním Protokolu o postupu při nadměrném schodku, který je přiložen k Amsterodamské smlouvě ²⁰.

2. *Zdravé veřejné finance.* Vlády členských zemí mají za povinnost prosazovat ve své hospodářské politice takové postupy, které umožní střednědobě udržovat rozpočet „téměř vyrovnaný nebo přebytkový“. Takový postup má zabránit vzniku nadměrného schodku a vytvořit prostor, aby vlády zvládly případný cyklický pokles ²¹.
3. *Mnohostranný dohled.* Aby se zabránilo vzniku nadměrného schodku, mají všechny členské vlády za úkol zpracovat a předkládat Radě a Komisi *stabilizační program* (členové eurozóny), resp. *konvergenční program* (země, které nepřevzaly společnou měnu). Tyto střednědobé programy každoročně aktualizované umožňují provádět mnohostranný dohled nad rozpočtovým hospodařením členských států. Jejich obsahem jsou střednědobé cíle rozpočtové politiky (téměř vyrovnaný nebo přebytkový rozpočet) a přehled probíhajících a připravovaných opatření, která mají udržovat zdravou fiskální politiku.

¹⁹ Zásady PSR jsou obsaženy ve zvláštní rezoluci Evropské rady z června 1997 a ve dvou směrnících Rady přijatých v červenci 1997. Shrnutí těchto zásad nalezneme například v 14, p. 330-332, v 20, p. -129 a v 12, p. 17-27

²⁰ Viz :Amsterodamská smlouva, 1, čl. 104, str. 149-150. Zásady PSR se vztahují na všechny členské státy, jak na ty, které přijaly euro, tak na ty, které se na jeho přijetí připravují a rovněž na ty, na něž se vztahuje výjimka. Viz 14, p. 330.

²¹ „This means...that in times of strong growth, public finances should be in surplus, if deficits are to be permitted during downturns. A balanced position in the medium term permits the use of the so-called automatic stabilisers, leading to deficits during downturns as lower growth rates reduces tax revenues at the same time as higher unemployment raises public expenditures“. 14, p. 331

4. *Postupy mnohostranného dohledu.* Používají se dva postupy : jeden má předejít vzniku nadměrného schodku, druhý nastupuje v případě jeho vzniku. První (preventivní) nástroj spočívá v tom, že Komise a Rada dohlíží, zda rozpočtová politika členské země probíhá podle přijatého programu. Za tím účelem každá členská země dvakrát do roka podává k tomu zprávu. Komise (společně s Hospodářským a finančním výborem²²) hodnotí rozpočtovou politiku členské země a podává na základě toho doporučení Radě. Pokud průběh programu neodpovídá pravidlům Paktu, může rada dát dotyčné zemi doporučení ve formě *včasného varování*. V roce 2002 předala Radě doporučení na takový postup v případě čtyř členských zemí, který však Rada odmítla s odůvodněním, že dotyčné státy s nadměrným deficitem ujistily Radu o chystané nápravě.
5. *Hodnocení.* V případě, že deficit přesáhl 3 % HDP, ať už kvůli tomu, že členská země nereagovala na varování Rady nebo z důvodů neočekávané události, postupuje se podle směrnice o *odstranění nadměrného schodku (excessive deficit procedure)*. Komise (společně s Ekonomickým a finančním výborem) v tomto případě dá doporučení Radě, která rozhodne, zda takový případ skutečně nastal. Identifikuje faktory, které vznik nadměrného deficitu způsobily. Pouze Rada však rozhoduje o tom, zda k překročení doporučeného limitu skutečně došlo nebo zda je deficit pouze výjimečný a dočasný. I když schodek překročil 3 % limit, nemusí jít o nadměrný deficit, pokud došlo k nepředvídané události mimo kontrolu vlády, jež zásadním způsobem ovlivnila její rozpočtovou situaci a která vyústila ve značný hospodářský pokles. Roční pokles reálného HDP musí v tomto případě dosáhnout minimálně 2 %. Pokles může být i nižší a bude považován za výjimečný, pokud překročí alespoň 0,75 % HDP²³. Rozhodnutí o nadměrném schodku vyžaduje podporu kvalifikovanou většiny v Radě. Na základě rozhodnutí Rady má členský stát upravit stav veřejných financí během dvou let.
6. *Sankce.* Pokud členský stát nereaguje na doporučení Rady a stav jeho veřejných financí se nemění, může být dotyčný stát požádán, aby uložil neúročený vklad přiměřené velikosti u Společenství, dokud podle názoru Rady nebude nadměrný schodek upraven. Pokud po dvou letech od zjištění nadměrného schodku nedojde k nápravě, přemění se vklad v pokutu, která však nesmí překročit 0,5 % HDP.

Smysl pravidel Paktu stability a růstu je v tom, aby se zabránilo vzniku deficitu veřejných financí a v případě, že k tomu dojde, aby byl schodek včas odstraněn. Koordinací společné měnové politiky a rozpočtové politiky prováděné jednotlivými členskými zeměmi má být zajištěno hladké fungování hospodářské a měnové unie.

3.1 Pakt stability a růstu, jeho praxe a reforma

Pravidla Paktu přispěla ke *konsolidaci* veřejných financí v období přípravy na vstup do HMU. Na začátku roku 1999 všech 11 zemí, které se kvalifikovaly na přijetí společné měny, snížilo deficit svých veřejných rozpočtů pod 3 % HDP, méně úspěšná byla snaha snížit limit veřejného zadlužení pod 60 % (doporučovanou hodnotu překračovalo šest zemí, mezi nimi Belgie, Německo, Španělsko, Itálie, Holandsko a

²² Hospodářský a finanční výbor (Economic and Financial Committee), viz Příloha 1

²³ „This deficit limit“ (exceeding the reference value of 3% of gross domestic product) „is not applicable in a severe recession, i.e. if there is an annual fall of real GDP of at least 2 %. It may also be set aside in „exceptional“ circumstances. A downturn may be considered exceptional even where the annual fall of GDP is less than 2 %...not if the fall of GDP does not exceed 0,75 %.“ 14, p. 331

Rakousko). Avšak se zhoršením ekonomického klimatu od roku 2002 začaly narůstat potíže s udržováním deficitu veřejných rozpočtů : téměř vyrovnaný nebo přebytkový rozpočet mělo z 12 pouze 6 členských zemí eurozóny (Belgie, Lucembursko, Irsko, Holandsko, Španělsko a Rakousko). Naproti tomu Německo a Francie, vlastní iniciátoři Paktu, a také Itálie, začaly vykazovat nadměrné deficity. S výjimkou Španělska a Holandska ostatní uvedené země překračovaly dohodnutý práh veřejného zadlužení, přičemž zejména ve Francii a Německu míra zadlužení rostla. V roce 2002 byl na základě pravidla o nadměrném schodku zahájen postup vůči třem zemím : Portugalsku, Francii a Německu, k nimž v dalším období přistoupily ještě Holandsko, Řecko a Itálie. Zatímco v Portugalsku se podařilo snížit deficit pod požadovanou hodnotu, velkými porušovateli Paktu se staly dvě země, Německo a Francie. Rada (ECOFIN) vydala doporučení, aby příslušné vlády provedly úpravy svého rozpočtového hospodaření během roku 2004. V uvedeném roce už třetím rokem překračovaly stanovený limit rozpočtového deficitu. Komise prodloužila termín do roku 2005 spolu s návrhem nápravných opatření. V Radě se však nepodařilo dosáhnout kvalifikované většiny, takže v listopadu 2003 Rada ministrů (ECOFIN) rozhodla pozastavit sankce vůči Německu a Francii, s odkazem na „výjimečné události“ (zejména válka v Iráku) a s ohledem na příslib těchto zemí upravit rozpočtovou situaci. Proti tomu protestovaly menší země (především Holandsko, Rakousko a Irsko), které udržovaly své veřejné finance v požadovaném rámci. Protestovala rovněž Evropská centrální banka, která varovala před důsledky porušování pravidel Paktu pro cenovou stabilitu eurozóny. V roce 2004 zažalovala Komise Radu za to, že nerespektuje pravidla Paktu a neuválila sankce proti Německu a Francii. Evropský soudní dvůr rozhodl, že Rada zrušením sankcí proti Německu a Francii postupovala sice protiprávně, avšak konstatoval zároveň, že odpovědnost při dohledu nad dodržováním rozpočtových pravidel, případně jejich porušováním, je v rukou Rady. Jinými slovy : pouze Rada může rozhodnout, zdali se podpoří nebo nepodpoří doporučení Komise v její snaze o postup vůči porušovatelům pravidel Paktu.

Od doby přijetí Paktu byl celkem vůči pěti zemím zahájen postup při vzniku nadměrného schodku : vůči Portugalsku, Německu, Francii, Holandsku a Řecku. Vůči žádné *nebyly však použity sankce*. Úpravou své rozpočtové politiky reagovaly vstřícně zejména Holandsko a Řecko, korekce provedené ve Francii a Německu byly nedostatečné.

Pakt stability a růstu měl mnoho příznivců i odpůrců od samého začátku. Nejčastěji zazníval argument, že pravidlo 3 % limitu veřejných financí je arbitrární, jednostranné a neodpovídá potřebám HMU. Tehdejší předseda Komise Romano Prodi překvapil v říjnu 2002 oznámením, že považuje pravidla Paktu za „málo pružná“, „hloupá“ a „nedokonalá“. Kritika zazněla z mnoha stran, nejvíce ze zemí, které měly potíže s dodržováním pravidel Paktu. Argumentovalo se tím, že Pakt a jeho pravidla omezují prostor pro rozpočtovou politiku, zejména v období nízkého růstu nebo recese, že jeho striktní dodržování prohlubuje období stagnace a že působí tak procyklicky místo toho, aby působil prorůstově. Tím se ztěžuje situace zemí postižených mimořádnými událostmi, protože rozpočtová politika nemůže napomáhat při hledání východiska ze stagnace. Pravidla Paktu tak podporují spíše krátkodobá nápravná opatření místo dlouhodobě zaměřených prorůstových opatření. Kritikové Paktu nenavrhovali ani tak jeho zrušení, ale takovou jeho reformu, která by ho učinila pružnější.

Reforma pravidel Paktu, na nichž se shodla Rada a která byla schválena Evropskou radou v březnu 2005, nadále nutí členské země eurozóny dodržovat základní rozpočtová pravidla (3 % a 60 %), avšak přistupuje k nim pružněji : umožňuje se vyhnout za určité situace postupu při vzniku nadměrného schodku, značně rozšiřuje výčet relevantních faktorů, které to připouštějí a prodlužuje také období, které mají vlády k dispozici k potřebné adaptaci.

Přijátá reforma upravuje rozpočtová pravidla Paktu takto ²⁴:

1. Postup při vzniku nadměrného schodku *nebude* zahájen jako dříve (při poklesu HDP alespoň o 2 %), ale v situaci, kdy dotyčná země vykazuje negativní růst nebo prochází dlouhodobě obdobím nízkého růstu,
2. *Výčet relevantních okolností*, kdy postup vůči zemi s dočasným nadměrným schodkem nebude zahájen a kdy se připouští mírné překročení limitu, se značně rozšiřuje. K těmto okolnostem patří fáze ekonomického cyklu, prováděné strukturální reformy (reforma sociálního a penzijního systému), podpora výzkumu, veřejné investice. Jejich výčet je podán obecně a jejich aplikace bude záležet na jednání mezi členským státem a institucemi EU (Komisí a Radou).
3. Volnější a uvážlivější přístup k deficitu bude použit také v případě akcí „*mezinárodní solidarity*“ (rozvojová pomoc a vojenské výdaje například v případě Francie) nebo rozpočtových výdajů spojených s prováděním „politiky, která si klade evropské cíle“ (například v případě Německa u výdajů na znovusjednocení země).
4. Střednědobé rozpočtové cíle jednotlivých zemí budou brát v úvahu *potenciální růst a váhu veřejného zadlužení*. Vzhledem k rozdílné situaci různých zemí mají být tyto střednědobé cíle odlišné u zemí s vysokým hospodářským růstem a nízkým veřejným zadlužením na jedné straně a u zemí s vysokým zadlužením na straně druhé.
5. Doba k provedení nápravných opatření se může prodloužit i na dobu *delší než dva roky*, jestliže země byla postižena neočekávanými ekonomickými událostmi, které nepříznivě zapůsobily na veřejný rozpočet a pokud vláda přistoupila k nápravným opatřením, které jí byly doporučeny.
6. Mají být zlepšeny *statistické údaje*, aby spolehlivě informovaly o ekonomické-situaci země.
7. Členské státy mají vtáhnout do celého procesu *národní parlamenty*, které by měly být seznámeny se stabilizačními, resp. konvergenčními programy a stanovisky Rady.

Názory na reformu Paktu stability a růstu jsou protichůdné. Zatímco Rada považuje reformu za vyvážený kompromis, který obnoví jeho pošramocenou důvěru, názory Evropské centrální banky, evropských podnikatelských svazů a mnoha odborníků jsou jiné. Poukazuje se v nich na to, že bude ohrožena udržitelnost veřejných financí v zemích eurozóny, že diferenciací uplatňování Paktu podle zemí ztíží jeho vymahatelnost, že rozšíření podmínek umožňujících překročení limitu učiní z rozpočtového deficitu přesahujícího 3 % spíše pravidlo než výjimku, že prodloužení adaptačního období způsobí, že postih země s nadměrným rozpočtovým schodkem nemá velkou šanci. Evropská centrální banka dokonce navrhla, aby členské státy, společně s Komisí a Radou, vypracovaly novou verzi reformovaného Paktu.

²⁴ www.euractiv.com, 4 April 2005

Jisté je, že reforma učinila Pakt pružnější. Definice „nadměrného schodku“ byla značně uvolněna a značně se rovněž posílila role členského státu při hodnocení, zda došlo k překročení doporučeného limitu. Prakticky jakákoli situace, kterou členská země bude považovat za relevantní, bude muset být Komisí a Radou prošetřena a zhodnocena. Větší váha rozhodování je nyní přenesena do členských států, pravomoci Komise byly omezeny. Je dosti pravděpodobné, že se veškerá pozornost přenesla do preventivních akcí, takže postup při vzniku nadměrného schodku se stane spíše výjimkou, což ještě více platí pro sankce.

Odhadnout, jaký dopad bude mít reformovaný Pakt stability a růstu na koordinaci makroekonomické politiky EU, je v tomto okamžiku velmi obtížné.

4. Koordinace makroekonomické politiky a její stupně

Jak už uvedeno, hlavní podnět pro koordinaci makroekonomické politiky byl dodán rozhodnutím o přechodu k hospodářské a měnové unii posvěceným Maastrichtskou smlouvou. Měnová unie nastolila podmínky, v nichž se koordinace hospodářských politik EU stala nezbytností : zavedla totiž na jedné straně centralizovaně prováděnou jednotnou měnovou politiku, přičemž rozpočtovou a strukturální politiku na straně druhé ponechala v pravomoci členských států. Cíle společné měnové politiky jsou splnitelné pouze tehdy, když je doplněna koordinovanými postupy v oblasti fiskální a strukturální politiky.

Od začátku 90.let, od kdy EU začala vytvářet mechanismus makroekonomické koordinace, se její praxe značně rozrostla do šířky i do hloubky. „Rozsah (scope) koordinace hospodářské politiky je značný, není však přesně definován. Lze ho charakterizovat tak, že zahrnuje všechny aktivity, které si kladou za cíl vytvořit ekonomické podmínky pro vyrovnaný a udržitelný růst v HMU a EU. Za jeho hlavní prvky lze označit :

- Společné hodnocení ekonomické situace,
- Dohoda o odpovídající reakci politiky v krátkém a dlouhém období,
- Přijetí zásady *peer pressure* a kde je to nezbytné úpravu prováděných politik²⁵

Instituce EU získaly přitom nemalé zkušenosti. V koordinaci hospodářských politik činnosti lze rozeznat určité stupně, v závislosti na cílech a záměrech, použitých nástrojích a stupni závaznosti²⁶.

1. **Výměna informací** je výchozím a nejnižším stupněm makroekonomické koordinace. Byla používána již dříve, je zmíněna již v Římské smlouvě (např. v sociální politice), ale v hospodářské a měnové unii nabyla na důležitosti. Příkladem může být uvedený *kolínský proces*. Zahrnuje neformální a dobrovolné předávání relevantních ekonomických informací, které slouží zúčastněným subjektům jako vodítko při jejich rozhodování. Vlády členských zemí, resp. sociální partneři rozhodují autonomně. Žádný dokument není vydáván, neexistuje žádná forma kontroly nebo sankce.
2. **Dohoda o cílech a s tím spojených reformách** : příkladem mohou být Hlavní směry hospodářské politiky, orientační směry politiky zaměstnanosti, cardiffský a lucemburský proces a také lisabonská strategie. Nejde už jen o informaci, ale o

²⁵ 14, p.327

²⁶ Viz např. 14, p. 327, 20, p. 117

vytyčení hlavních směrů a nástrojů postupu v dané sféře, o pravidelnou kontrolu a mnohostranný dohled (např. prostřednictvím *scoreboards* a *benchmarking*), podávání zpráv členskými státy i souhrnné zprávy Komise (Evropskou radou v případě lisabonské strategie), formulaci národních akčních plánů. Doporučení Komise a Rady lze pojímat jako formu morálního nátlaku (*peer pressure*), sankce se nepoužívají. Nejpoužívanějším nástrojem je „*soft law*“.

3. **Stanovení pravidel, mnohostranný dohled nad jejich dodržováním, použití sankcí** (*hard law*) se používá u vyššího stupně koordinace : u *Paktu stability a růstu* a s ním spojeného postupu v případě vzniku nadměrného schodku veřejných financí. Rozpočtová politika je v rámci hospodářské a měnové unie nejdůležitější koordinována prostřednictvím mnohostranného dohledu a vynutitelných pravidel, zpráv pravidelně podávaných členskými zeměmi, hodnocením a doporučením Komise a Rady, která mohou přerůst v sankce²⁷.
4. Nejdále zašel proces koordinace, přesněji centralizace makroekonomických politik. **v případě společně prováděných politik**. K nim patří, jak známo, společná obchodní, společná zemědělská a společná dopravní a od Maastrichtské smlouvy také společná měnová politika. Členské státy předávají v těchto sférách své pravomoci institucím EU : Radě, Komisi a Evropské centrální bance.. Přísně řečeno, u společných politik se nedá mluvit o koordinaci. Zatímco pro rozhodování v měnové politice byly vytvořeny zvláštní instituce (ECB, ESCB), v případě ostatních společných politik se rozhodování provádí prostřednictvím existujících institucí EU a podílejí se na něm všechny členské státy prostřednictvím svých zástupců v Radě, přičemž realizace přijatých rozhodnutí provádí Komise.

Z uvedeného výčtu lze usoudit, že prakticky *všechny sféry* hospodářské politiky, které EU provádí, jsou tak či jinak vtaženy do procesu jejich koordinace. Celá konstrukce koordinované hospodářské politiky se vyvíjela postupně vzhledem k tomu, že její zakotvení ve Smlouvách bylo jen obecné. Dominantní postavení v koordinované hospodářské politice zaujaly Hlavní směry hospodářské politiky, které zastřešují další procesy. (lucemburský, cardiffský a kolínský). Jejich společným znakem je to, že se opírají o konsensus, nejsou právně vynutitelné, s výjimkou rámce vytvořeného pro fiskální politiku²⁸. Značná a rostoucí šířka hospodářsko politické koordinace přivedla podle zmíněného P.Solbese k tomu, že ji nazval „nadměrně komplexní“, což je důsledek toho, že se „nové postupy“ začaly zavádět potom, když byly zjištěny nedostatky v dřívějších postupech, takže jen velmi malý počet odborníků rozumí tomu, jak to všechno funguje“²⁹.

5. Pokus o zhodnocení makroekonomické koordinace EU

Každý pokus o zhodnocení přínosu makroekonomické koordinace prováděné v EU, pokud jde o naplnění jejích cílů, naráží na základní potíže : s výjimkou pravidel fiskální

²⁷ „The fiscal policy process is indeed the deepest attempt at co-ordinating policy objectives, based on a mix of surveillance, peer pressure and sanctions“. 20, p.140

²⁸ „Economic policy coordination is mainly based on consensus without legally enforceable rules, except in the fiscal policy framework. In other areas the means employed consist in information exchange, discussion, peer review and, where appropriate, commonly agreed goals with common actions“. 14, p. 327

²⁹ 25, p. 2

politiky jsou totiž všechna doporučení právně nezávazná a tudíž nevynutitelná. Spíše než o přínosech můžeme tedy mluvit o dosavadních *zkušenostech* s makroekonomickou koordinací.

- *Konsensus* v koordinované hospodářské politice se daří dosahovat u široce vymezených cílů, například o nezbytnosti reformy na trzích práce, o propojení trhů přirozených monopolů, o orientačních směrech politiky zaměstnanosti. Mnohem obtížnější je dosáhnout shody, jak těchto cílů dosáhnout a jak přesvědčit vlády členských států, že mají k tomuto kroku vůbec přikročit. Realizace společně přijatých záměrů hospodářské politiky je záležitostí každého členského státu.
- To souvisí s naprosto převládající praxí, která se opírá o tzv. *soft law* a jmenovitě o použití metody otevřené koordinace. Wim Kokova zpráva hodnotící výsledky první poloviny lisabonské strategie říká přímo, „že otevřená metoda koordinace nespĺnila zdaleka očekávání“ (28.p. 42). Přesto nenavrhuje, aby byla tato metoda nahrazena jiným postupem a předpokládá, že její radikální úprava může z ní učinit efektivnější nástroj koordinace³⁰.
- Na straně mnoha členských států pozorujeme *malou připravenost* řídit se doporučeními Hlavních směrů hospodářské politiky a dalších nástrojů koordinované hospodářské politiky. Zejména je patrná malá politická připravenost angažovat se při realizaci strukturálních reforem na trhu zboží, služeb a práce. Zmiňovaná Wim Kokova zpráva k výsledkům lisabonské strategie říká, že „bohužel dosavadní pokrok byl nedostatečný, především vinou nedostatečné angažovanosti a politické vůle“ členských zemí, jež při její realizaci hrají „rozhodující úlohu“. Na rozdíl od koordinace fiskální politiky, u níž Pakt stability a růstu umožňuje přistoupit k sankcím v případě nedodržování pravidel a vymáhat jejich respektování, Společenství „nemá mechanismus, který by vyžadoval, aby členské země provedly reformy. Koordinace ve strukturální politice se opírá o výměnu nejlepších zkušeností a o *peer pressure*“³¹.
- Na summitech nejvyšších představitelů EU (zasedání Evropské rady), na nichž se rozhoduje o strategických směrech hospodářsko politického směřování Společenství, je možné pozorovat snahu využít těchto setkání k *obhajobě a prosazování národních zájmů členské země*, s malým ohledem k tomu,co prospívá a co brzdi proces evropské integrace, co ztěžuje koordinovaný postup (viz osud směrnice o službách, neplnění povinnosti zavádět včas přijatou evropskou legislativu aj.).
- I v těch sférách, kde platí závazná pravidla pro politiku prováděnou členskou zemí (Pakt stability a růstu), nejsou výsledky koordinace politik EU příliš přesvědčivé. Jak jsme uvedli, praxe Paktu prokázala nedostatečnou fiskální disciplínu mnoha členských zemí, včetně těch největších, malou účinnost mnohostranného dohledu, což podkopalo kredibilitu tohoto nástroje. Argumenty, které jsme uvedli o reformovaném Paktu, nelze zatím jednoznačně interpretovat jako záruku jeho větší efektivnosti a kredibility.
- V pozadí malého efektu koordinované hospodářské politiky stojí obava členských zemí, že jakýkoli ústup od praxe měkkých forem koordinace (*soft law*) používaných

³⁰ „The central elements of the open method of coordination – peer pressure and benchmarking – are clear incentives for the Member States to deliver on their commitments by measuring and comparing their respective performance and facilitating exchange of best practices. The High Group proposes a radical improvement of the process, making better use of the 14 indicators and then better communicating the results in order to ratchet up the political consequences of non-delivery“. 16, p. 42-43

³¹ 25, p. 4

ve většině případů by omezil jejich pravomoci a znamenal porušení zásady *subsidiarity*. Podle této zásady zakotvené v Maastrichtské smlouvě se na úrovni Společenství přijímají rozhodnutí pouze v těch otázkách, které nemohou být úspěšně řešeny na úrovni členského státu. V duchu této zásady byla také zavedena otevřená metoda koordinace. Tím jsou ovšem pro koordinaci makroekonomické politiky EU vymezeny jasně její *meze*, které brání přesunu rozhodovacích pravomocí na úroveň Společenství³². A tím se také vysvětluje, proč v koordinaci makroekonomické politiky převažují různé formy mezivládního jednání, a *nikoli* nadnárodní prvky.

Velká váha hospodářsko politického rozhodování na úrovni členských států a nestejná angažovanost těchto států v realizaci „měkkých“ doporučení ztěžuje a téměř vylučuje ocenit přínos, který koordinace hospodářských politik na úrovni EU má na její ekonomický a sociální vývoj. Zdá se, že vyvážené ocenění lze nalézt v tom, že koordinace hospodářských politik podporuje proces *vzájemného učení* a tím i společný vzestup a že právě tom je jeho pozitivní, spíše než disciplinující funkce³³.

Literatura :

1. Amsterodamská smlouva. Delegation Evropské komise v České republice, Praha 1998
2. An Agenda for a growing Europe. The Sapir Report. Oxford University Press 2004
3. Barysch, Katinka, A pact for stability and growth, Centre for European Reform, www.cer.org.uk
4. Begg, Iain, Hard and soft economic policy coordination under EMU : problems, paradoxes and prospects, Center for European Studies, Working Paper Series No 103
5. Broad economic policy guidelines 2003-2005. <http://europa.eu.int/scadplus/leg/en/lvb/l25056.htm>
6. Commission of the European Communities, Commission Communication on the strengthening economic policy co-ordination within the euro area, Brussels 7.2. 2001
7. Commission of the European Communities, Streamlining of annual economic policy and employment coordination cycles. <http://europa.eu.int/scadplus/leg/en/lvb/l25054.htm>
8. Commission sets out strategy for economic policy coordination and surveillance. EU Institutions press releases, IP/04/35, Brussels, 13 January 2004
9. Commission of the European Communities. Communication from the Commission on the Implementation of the 2003-2005 Broad Economic Policy Guidelines, Brussels, 21.1. 2004
10. Commission of the European Communities, Integrated Guidelines for Growth and Jobs (2005-2008). Communication from the President, in agreement with vice-President and Commissioners Almunia and Spidla, Brussels, 12.4.2005
11. Commission of the European Communities, Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, Common Actions for Growth and Employment : the Community Lisbon Programme, Brussels, 20.7. 2005
12. Co-ordination of economic policies in the EU : presentation of key features of the main processes. European Commission. Directorate-General for Economic and Financial Affairs . Euro Papers, No 45, July 2002

³² „The Open method of coordination, thus, may become a precursor of further transfers of tasks to the European Union in very sensitive areas of national sovereignty“. 18, p. 16

³³ „A key characteristic of soft coordination is that it encourages policy learning and enhancement and can thus be portrayed as having positive rather than disciplining functions“. 4, p.10

13. European Commision, Second report on the implementation of the 2003-220 broad economic policy guidelines, European Economy, No 1, 2005
14. European Parliament. Fact Sheets on the European Union. Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities, 2004
15. Economic Survey of the Euro Area 2005, Organisation of the Economic Co-operation and Development. Paris 2005
16. Facing the Challenge.The Lisbon Strategy for growth and employment. Report from the High Level Group chaired by Wim Kok, November 2004, český překlad : Čelit výzvě. Lisabonská strategie pro růst a zaměstnanost, Listopad 2004, Ekonom, Příloha 48/2004
17. Jacquet, Pierre, Pisani-Ferry, Jean, Economic policy coordination in the euro-zone. What has been achieved? What should be done? Centre for Economic Reform, January 2001
18. Micossi,Stefano, Economic Policy Coordination in the European Union. EPIN Working Paper No 2, July 2002
19. Moussis, Nicolas, Guide to European Policies, 6th revised edition, European Study Service, 2000
20. OECD Economic Surveys 2002-2003. Euro Area. Organisation for Economic Co-operation and Development. Paris 2002
21. OECD Economic Surveys 2004. Euro Area. Organisation for Economic Co-operation and Development. Paris 2004
22. Pelkmans, Jacques, European Integration. Methods and Economic Analysis, Second Edition, Financial Times Prentice Hall 2001
23. Principles of European economic policy, EU Monitor, Deutsche Bank Research, September, 1, 2004
24. Resolution of the European Council on the economic policy coordination, 13 December 1997
25. Solbes, Pedro Mira, EU Economic Policy coordination must be strengthened, European Affairs, A Publication of the European Institute, Washington, D.C, 2002
26. The Lisbon strategy and the open method of coordination. 12 recommendations for an effective multi-level strategy. Notre Europe, Policy Paper No 12
27. Zasedání Evropské rady, konané ve dnech 23. a 24. března 2000 v Lisabonu. Dokumenty Evropské unie. Mezinárodní politika, Příloha 5/2000

Příloha 1: Instituce EU zapojené do koordinace hospodářských politik

Evropská Rada. Sdružuje hlavy států a předsedy vlád a šéfové členských států EU. Schází se alespoň dvakrát do roka za účasti předsedy Komise a ministrů zahraničních věcí. Evropská rada podle Maastrichtské smlouvy „poskytuje Unii nezbytné podněty pro její vývoj a vymezuje její všeobecné politické směry“. Nepřijímá legislativu EU, ale po každém zasedání schvaluje závěry (*Conclusions*) ke všem současným a nadcházejícím ekonomickým, sociálním i mezinárodně politickým problémům. Schvaluje také *Hlavní směry hospodářské politiky* předkládané Radou.

Rada ministrů. Skládá se z jednoho zástupce z každé členské země (na ministerské úrovni), kteří jsou odpovědní svým národním parlamentům. Složení Rady se mění podle projednávaných problémů (různé „formace Rady“). Má rozhodovací pravomoc : vydává právní akty, které se stávají součástí legislativy EU (sekundární komunitární právo). O rozhodovací pravomoc se dělí s Evropským parlamentem.

Rada ministrů hospodářství a financí (ECOFIN). Zahrnuje ministry hospodářství a financí všech členských zemí, rozhoduje o ekonomických otázkách evropského významu. Je odpovědná za koordinaci makroekonomické politiky členských zemí a sleduje dodržování Paktu stability a růstu. Rada přijímá všechny právní předpisy, které se týkají hospodářské a měnové unie. Vyhodnocuje stabilizační a konvergenční programy předkládané vládami členských zemí. Po konzultaci s ECB a s ohledem na udržení cenové stability má pravomoc upravovat vnější kurzovou politiku eura vůči měnám nečlenských zemí. Prezident ECB se může zúčastnit jednání ECOFINu.

Euroskupina (Eurogroup), známá také pod názvem Euro-12. Skládá se z ministrů hospodářství a financí zemí, které přijaly euro (eurozóna). Skupina se schází pravidelně před zasedáním Rady (ECOFIN), aby projednala opatření nezbytná k hladkému fungování eurozóny a měnové unie. K jednání mohou být přizváni zástupci ECB a Komise.

Komise. Tvoří ji 25 členů (po jednom z každé členské země), v čele s předsedou dvěma místopředsedy. Má k dispozici rozsáhlý aparát rozdělený do Generálních ředitelství. Má výlučnou pravomoc iniciovat návrhy legislativy předkládané Radě ministrů, bdí nad tím, aby základní smlouvy a přijatá legislativa byly dodržovány a správně aplikovány. Na základě zmocnění Radou působí jako výkonný orgán. To se týká společných politik, dodržování soutěžních pravidel, hospodaření s prostředky evropského rozpočtu. Je adresátem zpráv zpracovávaných národními vládami (o plnění doporučení obsažených v Hlavních směrech hospodářské politiky, orientačních směrů politiky zaměstnanosti, postupu cardiffského a kolínského procesu, stabilizačních a konvergenčních programů). Hodnotí tyto zprávy a podává o tom sdělení Radě s doporučením. Provádí dohled nad dodržováním pravidel Paktu stability a růstu a podává o tom zprávu a doporučení Radě (ECOFIN). Sestavuje hodnotící zprávu o postupu lisabonské strategie pro jarní zasedání Evropské rady. Ze své iniciativy nebo na základě požadavku Rady provádí rozborů různých aspektů ekonomického vývoje EU, které publikuje pod názvem *Sdělení (Communication)*.

Hospodářský a finanční výbor (The Economic and Financial Committee, EFC) byl zřízen na začátku třetí etapy přechodu HMU na místě zrušeného Měnového výboru. Jeho členy jsou dva zástupci z každé členské země, po dvou deleguje Komise a Evropská centrální banka. K jeho povinnostem patří společně s Komisí sledovat a hodnotit ekonomickou a rozpočtovou situaci členských zemí a Společenství, informovat o tom Radu (ECOFIN), dávat doporučení v případě vzniku nadměrného schodku, vydávat stanoviska, ať už z vlastní iniciativy nebo na žádost Rady a Komise a předkládat je těmto orgánům.

Výbor pro hospodářskou politiku (The Economic Policy Committee, EPC). Je to skupina odborníků z ministerstev hospodářství a financí členských zemí a jejich centrálních bank (po čtyřech z každé země) plus zástupci Komise a ECB. Hlavním úkolem je přispět k přípravě

zasedání Rady (ECOFIN), zejména v otázkách strukturálních reforem a udržitelnosti veřejných financí.

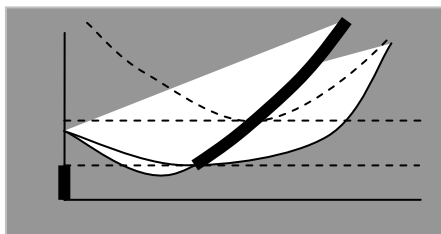
Hospodářský a sociální výbor (The Economic and Social Committee, ESC). Je složen ze zástupců evropských zaměstnaneckých a zaměstnavatelských organizací a vedle toho ze zástupců různých profesí. Jde o poradní orgán Komise a Rady, který je povinně konzultován ke všem otázkám, které se týkají vnitřního trhu, životního prostředí, regionálního vývoje, sociálních otázek, ochrany spotřebitele, veřejného zdraví a rovných příležitostí. Předkládá stanoviska k připravovaným a projednávaným legislativním návrhům z uvedené oblasti.

Evropský parlament. Spolu s Radou ministrů přijímá sekundární legislativu, schvaluje evropský rozpočet, vykonává politickou kontrolu Komise a Rady

Evropský soudní dvůr. Nejvyšší soudní instituce EU, která zajišťuje jednotný výklad a jednotnou aplikaci právních předpisů v členských zemích. Zejména sleduje a hodnotí, zda rozhodnutí Rady a postup Komise jsou v souladu s primárním právem EU.

Evropská centrální banka (ECB) má v čele dva orgány s rozhodovací pravomocí : Radu guvernérů (*Governing Council*) a Výkonnou radu (*Executive Board*). Obě instituce mají v čele prezidenta ECB. Jejich členy jsou zástupci zemí, které přijaly euro. Rada guvernérů formuluje měnovou politiku eurozóny, navrhuje střednědobé měnové cíle, klíčové úrokové sazby, rozhoduje o měnových rezervách eurosystému. Zásady měnové politiky formulované ECB jsou uváděny do života národními centrálními bankami zemí eurozóny. Výkonná rada provádí měnovou politiku v souladu s nařízeními a rozhodnutími Rady guvernérů. V obou orgánech se rozhoduje prostou většinou odevzdaných hlasů.

Evropský systém centrálních bank (ESCB) a Eurosystém. ESCB tvoří Evropská centrální banka (ECB) a národní centrální banky všech zemí EU. Název Eurosystém se používá pro seskupení zahrnující ECB a národní centrální banky zemí, které přijaly euro (v současnosti ECB a 12 národních bank eurozóny). Dokud budou existovat země, které nepřijaly euro, je nutno rozlišovat mezi ESCB a Eurosystémem. Jeho primární úkol je stanoven Amsterdamskou smlouvou : „udržovat cenovou stabilitu“ (čl. 105). Podporuje také Hlavní směry hospodářské politiky EU s cílem přispět k dosažení jeho cílů, aniž by však byl ohrožen cíl cenové stability. K základním povinnostem patří formulace a realizace měnové politiky, provádění devizových operací, správa měnových rezerv, podpora hladkého fungování platebních systémů a pomoc při finančním dohledu nad úvěrovými institucemi a nad stabilitou finančního systému. Konečné slovo při provádění kurzové politiky eura spadá do pravomocí Rady ministrů (ECOFIN).

Previously published:

2003:

26. Ondřej Schneider : *European Pension Systems and the EU Enlargement*
27. Martin Gregor: *Mancur Olson redivivus, „Vzestup a pád národů“ a současné společenské vědy*
28. Martin Gregor: *Mancur Olson's Addendum to New Keynesianism: Wage Stickiness Explained*
29. Patrik Nový : *Olsonova teorie hospodářského cyklu ve světle empirie: návrh alternativního metodologického přístupu*
30. Ondřej Schneider: *Veřejné rozpočty v ČR v 90. letech 20. století – kořeny krize*
31. Michal Ježek: *Mikroanalýza reformy českého důchodového systému*
32. Michal Hlaváček: *Efektivnost porízení a předávání informace mezi privátními subjekty s pozitivně-extenalitní vazbou*
33. Tomáš Richter: *Zástavní právo k podniku z pohledu teorie a praxe dluhového financování*
34. Vladimír Benáček: *Rise of an Authentic Private Sector in an Economy of Transition: De Novo Enterprises and their Impact on the Czech Economy*
35. Tomáš Cahlík, Soňa Pokutová, Ctirad Slavík: *Human Capital Mobility*
36. Tomáš Cahlík, Jakub Sovina: *Konvergence a soutěžní výhody ČR*
37. Ondřej Schneider, Petr Hedbávný: *Fiscal Policy: Too Political?*
38. Jiří Havel: *Akcionářská demokracie „Czech made“*
39. Jiří Hlaváček, Michal Hlaváček: *K mikroekonomickému klimatu v ČR na začátku 21.století: kartel prodejců pohonných hmot? (případová studie)*
40. Karel Janda: *Credit Guarantees in a Credit Market with Adverse Selection*
41. Lubomír Mlčoch: *Společné dobro pro ekonomiku: národní, evropské, globální*
42. Karel Půlpán: *Hospodářský vývoj Německa jako inspirace pro Česko*
43. Milan Sojka: *Czech Transformation Strategy and its Economic Consequences: A Case of an Institutional Failure*
44. Luděk Urban: *Lisabonská strategie, její hlavní směry a nástroje.*

2004:

45. Jiří Hlaváček, Michal Hlaváček: *Models of Economically Rational Donators*
46. Karel Kouba, Ondřej Vychodil, Jitka Roberts: *Privatizace bez kapitálu.*
47. František Turnovec: *Economic Research in the Czech Republic: Entering International Academic Market*
48. František Turnovec, Jacek W. Mercik, Mariusz Mazurkiewicz: *Power Indices: Shapley-Shubik or Penrose-Banzhaf?*
49. Vladimír Benáček: *Current Account Developments in Central, Baltic and South-Eastern Europe in the Pre-enlargement Period in 2002-2003*
50. Vladimír Benáček: *External Financing and FDI in Central, Baltic and South-Eastern Europe during 2002-2003*
51. Tomáš Cahlík, Soňa Pokutová, Ctirad Slavík: *Human Capital Mobility II*
52. Karel Diviš, Petr Teplý: *Informační efektivnost burzovních trhů ve střední Evropě*
53. František Turnovec: *Česká ekonomická věda na mezinárodním akademickém trhu: měření vědeckého kapitálu vysokoškolských a dalších výzkumných pracovišť*
54. Karel Půlpán: *Měnové plánování za reálného socialismu*
55. Petr Hedbávný, Ondřej Schneider, Jan Zápal: *Does the Enlarged European Union Need a Better Fiscal Pact?*
56. Martin Gregor: *Governing Fiscal Commons in the Enlarged European Union.*
57. Michal Mejstřík: *Privatizace, regulace a deregulace utilit v EU a ČR: očekávání a fakta*
58. Ilona Bažantová: *České centrální bankovníctví po vstup České republiky do Evropské unie (právně institucionální pohled)*
59. Jiří Havel: *Dilemata českého dozoru finančních trhů.*
60. Irena Jindřichovská: *Response of Regulatory Bodies to Financial Crises: Role of Auditors and International Comparison*
61. Karel Janda: *Bankruptcy Procedures with Ex Post Moral Hazard*
62. Ondřej Knot, Ondřej Vychodil: *What Drives the Optimal Bankruptcy Law Design*

63. Jiří Hlaváček, Michal Hlaváček: *Models of Economically Rational Donators: Altruism Can Be Cruel*
64. Aleš Bulíř, Kateřina Šmídková: *Would Fast Sailing towards the Euro Be Smooth? What Fundamental Real Exchange Rates Tell Us about Acceding Economies?*
65. Gabriela Hrubá: *Rozložení daňového břemene mezi české domácnosti: přímé daně*
66. Gabriela Hrubá: *Rozložení daňového břemene mezi české domácnosti: nepřímé daně*
67. Ondřej Schneider, Tomáš Jelinek: *Distributive Impact of Czech Social Security and Tax Systems: Dynamics in Early 2000's.*
68. Ondřej Schneider: *Who Pays Taxes and Who Gets Benefits in the Czech Republic?*

2005:

69. František Turnovec: *New Measure of Voting Power*
70. František Turnovec: *Arithmetic of Property Rights: A Leontief-type Model of Ownership Structures*
71. Michal Bauer: *Theory of the Firm under Uncertainty: Financing, Attitude to Risk and Output Behaviour*
72. Martin Gregor: *Tolerable Intolerance: An Evolutionary Model*
73. Jan Zápál: *Judging the Sustainability of Czech Public Finances*
74. Wadim Strielkowski, Cathal O'Donoghue: *Ready to Go? EU Enlargement and Migration Potential: Lessons from the Czech Republic in the Context of the Irish Migration Experience*
75. Roman Horváth: *Real Equilibrium Exchange Rate Estimates: To What Extent Are They Applicable for Setting the Central Parity?*
76. Ondřej Schneider, Jan Zápál: *Fiscal Policy in New EU Member States: Go East, Prudent Man*
77. Tomáš Cahlik, Adam Geršl, Michal Hlaváček and Michael Berlemann: *Market Prices as Indicators of Political Events- Evidence from the Experimental Market on the Czech Republic Parliamentary Election in 2002*
78. Roman Horváth: *Exchange Rate Variability, Pressures and Optimum Currency Area Criteria: Implications for the Central and Eastern European Countries*
79. Petr Hedbávný, Ondřej Schneider, Jan Zápál: *A Fiscal Rule That Has Teeth: A Suggestion for a "Fiscal Sustainability Council" Underpinned by the Financial Markets*
80. Vít Bubák, Filip Žikeš: *Trading Intensity and Intraday Volatility on the Prague Stock Exchange: Evidence from an Autoregressive Conditional Duration Model*
81. Peter Tuchyňa, Martin Gregor: *Centralization Trade-off with Non-Uniform Taxes*
82. Karel Janda: *The Comparative Statics of the Effects of Credit Guarantees and Subsidies in the Competitive Lending Market*
83. Oldřich Dědek: *Rizika a výzvy měnové strategie k převzetí eura*
84. Karel Janda, Martin Čajka: *Srovnání vývoje českých a slovenských institucí v oblasti zemědělských finance*
85. Alexis Derviz: *Cross-border Risk Transmission by a Multinational Bank*
86. Karel Janda: *The Quantitative and Qualitative Analysis of the Budget Cost of the Czech Supporting and Guarantee Agricultural and Forestry Fund*
87. Tomáš Cahlik, Hana Pessrová: *Hodnocení pracovišť výzkumu a vývoje*
88. Martin Gregor: *Committed to Deficit: The Reverse Side of Fiscal Governance*
89. Tomáš Richter: *Slovenská rekodifikace insolvenčního práva: několik lekcí pro Českou republiku*
90. Jiří Hlaváček: *Nabídková funkce ve vysokoškolském vzdělávání*
91. Lukáš Vácha, Miloslav Vošvrda: *Heterogeneous Agents Model with the Worst Out Algorithm*
92. Kateřina Tsolov: *Potential of GDR/ADR in Central Europe*
93. Jan Kodera, Miroslav Vošvrda: *Production, Capital Stock and Price Dynamics in a Simple Model of Closed Economy*
94. Lubomír Mlčoch: *Ekonomie a štěstí – proč méně může být více*
95. Tomáš Cahlik, Jana Marková: *Systém vysokých škol s procedurální racionalitou agentů*
96. Roman Horváth: *Financial Accelerator Effects in the Balance Sheets of Czech Firms*
97. Natálie Reichlová: *Can the Theory of Motivation Explain Migration Decisions?*
98. Adam Geršl: *Political Economy of Public Deficit: Perspectives for Constitutional Reform*
99. Tomáš Cahlik, Tomáš Honzák, Jana Honzáková, Marcel Jiřina, Natálie Reichlová: *Convergence of Consumption Structure*

